

Mladi otočani o visokoškolskom obrazovanju: primjer mjesta Sali na Dugom Otoku

Smolić, Paula

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:491879>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Sveučilišni prijediplomski studij
Sociologija

Paula Smolić

**Mladi otočani o visokoškolskom obrazovanju: primjer mjesta Sali
na Dugom Otoku**

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Prijeđiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni

**Mladi otočani o visokoškolskom obrazovanju: primjer mjesta Sali
na Dugom Otoku**

Završni rad

Student/ica:
Paula Smolić

Mentor/ica:
izv. prof. dr. sc. Karin Doolan

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Paula Smolić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Mladi otočani o visokoškolskom obrazovanju: primjer mjesta Sali na Dugom Otoku** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 2023.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Pregled literature.....	3
2.1.Obrazovne odluke u međunarodnom i hrvatskom istraživačkom kontekstu.....	3
2.2.Regionalna struktura osjećaja i vrste kapitala.....	7
3. Cilj i svrha istraživanja.....	9
4. Metode i uzorak.....	9
5. Rezultati i rasprava.....	11
5.1.Prednosti i nedostaci života na otoku: zajedništvo i ograničena zdravstvena skrb..	11
5.2.Načini provođenja slobodnog vremena na otoku.....	14
5.3.Slojevitost odluke i višestrukost razloga studiranja.....	16
5.4.Razlozi nestudiranja: prioretiziranje rada.....	20
5.5.Utjecaj života na otoku.....	25
6. Zaključak.....	28
7. Popis literature	
8. Prilozi	

Mladi otočani o visokoškolskom obrazovanju: primjer mjesta Sali na Dugom Otoku

Sažetak:

Život na otoku je okarakteriziran specifičnim načinom života u jedinstvenom prostoru i okolišu. Fokus ovog istraživanja je bio identificirati razloge odlaska ili neodlaska na studije mladih otočana iz Sali te vidjeti jesu li ti razlozi povezani sa specifičnim životom na otoku. Metoda korištena u istraživanju je bila metoda polustrukturiranog intervjua. S obzirom na fokus rada, ključni pojmovi koji uokviruju istraživanje su „regionalna struktura osjećaja“ Donnleya i Gamsu (2019) i Bourdieuove vrste „kapitala“ (1986). Nalazi ovog istraživanja ukazuju da mladi iz mjesta Sali na Dugom Otoku vide ljepotu prirode, blisko povezane zajednice, opuštenost i sigurnost života kao glavne pozitivne aspekte života na otoku. S druge strane, valja istaknuti i negativne aspekte života na otoku koji na stanovnike djeluju ograničavajuće. Rezultati istraživanja pokazuju kako mladi u Salima na Dugom otoku glavne probleme vide u nedostatku prijevoza u obliku brodskih i autobusnih linija, nedostatku zdravstvene skrbi i učestalim viđanjem istih ljudi zimi. Slobodno vrijeme najviše provode u druženju s prijateljima i igranju sportova. Što se tiče fokusa istraživanja, visokog obrazovanja, poticaji roditelja i viđanje „klošara“ čije životne situacije povezuju s nedostatkom obrazovanja su se pokazali kao glavi poticajni faktori za upis studija, dok se „naučenost na rad“ od malih nogu i nepoticajna osnovna škola na otoku ističu kao razlozi ne upisa studija. Iz tih razloga proizlazi da specifičnosti života na otoku doista imaju određen utjecaj na obrazovne odluke mladih iz Sali.

Ključne riječi: visokoškolsko obrazovanje, mladi, otok, kapital

Young Islanders on higher education: the example of Sali on Dugi Otok

Abstract:

Island life is characterized by a specific way of life and unique places and surroundings. The aim of this research was to identify the reasons young islanders from Sali have for enrolling in university or not and to see if those reasons are connected with specific

island life. The method used in this research was the method of semi-structured interviews. Considering the aim of the work, the key terms encompassing the research are “regional structure of feeling” by Donnelly and Gamsu (2019) and the types of “capital” by Bourdieu (1986). The findings of this research show that young people from Sali on Dugi Otok see the beauty of nature, strongly connected communities, peacefulness and the safety of life as the main positive aspects of island life. On the other hand, it is also needed to highlight the negative aspects of island life that have a limiting effect on the island population. The results of the research show that young people from Sali on Dugi Otok see the main issues in the lack of transportation in the form of catamaran and autobus lines, lack of healthcare and constant seeing of the same people during the winter. They spend most of their free time hanging out with their friends and playing sports. Regarding the focus of the research, higher education, the encouragement from the parents and seeing “bums” on the island whose life situations young people connect with the lack of higher education showed to be the main push factors for enrolling in universities. On the other hand, learning to work from an early age and discouraging elementary school were distinguished as the reasons for not enrolling in universities. Those reasons point to the fact that island life indeed has a certain effect on the educational decisions made by young people in Sali.

Key words: higher education, young people, island, capitals

1. Uvod

U hrvatskom dijelu Jadranskog mora se nalazi 79 otoka, 525 otočića, a utvrđene su 642 stijene i kameni zaljevi. Ukupna površina otočnog područja koje pripada Republici Hrvatskoj iznosi 3259 km², dok je ukupna duljina otočne obale 4398 km (Leder, Ujević i Čala 2004). Prema teritorijalnom ustroju Republike Hrvatske na županije, hrvatski otoci nalaze se u sastavu jadranske Hrvatske, odnosno sedam županija koje imaju izlaz na more: Istarska, Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska. Glavni sociodemografski problem prisutan na hrvatskim otocima je odlazak mladog stanovništva i starenje otočne populacije. Magaš (2018) piše da je suvremena naseljenost otoka (125 082 stanovnika ili 2,9% stanovništva Republike Hrvatske, 2011.) rezultat historijsko-geografskih zbivanja, osobito od druge polovice 19. st. kad su započele masovne migracije s otočnog prostora i traju kontinuirano sve do danas. Babić i Lajić (2004) tvrde da je posljedica depopulacije mladog stanovništva zatvaranje sve većeg broja osnovnih škola, i da se na taj način stvara uzročno-posljedični zatvoreni krug. Gašenje škola postaje potisnim faktorom s otoka, a i smanjenje broja učenika potiče novo utruće škola. Prema Magaš (2018), Istarska županija nema otoka s bilo kojom kategorijom škole, a otoci Ličko-senjske i Šibensko-kninske županije imaju samo osnovne škole. Papić (2022) tvrdi da je obrazovanje na otoku specifično zbog primoranosti napuštanja otoka radi nastavka školovanja. Također navodi da ta situacija može poticati mlade na nastavak obrazovanja, no lokalni i tradicionalni oblici zaposlenja mogu i negativno utjecati na obrazovne aspiracije mladih. Odluka o ostanku ili odlasku s otoka radi obrazovanja može pak utjecati na odluku o povratku ili trajnom odlasku s otoka. To potvrđuje i Klepač (2016) prema kojoj odlazak na studij mladima iz ruralnih područja znači i geografsku i (često) društvenu mobilnost te njihove odluke o visokom obrazovanju imaju i sociokulturne i geografske aspekte s posljedicama na osobnu (društvena mobilnost i razvoj kapitala) i na društvenu razinu (prosperitet zajednica i razvoj regija).

Beverin i Armanini (2009) su opisali Dugi otok kao površinom najveći otok zadarskog arhipelaga i srednji po veličini na Jadranu. Također navode da mjesta na Dugom otoku (Božava, Brbinj, Dragove, Luka, Sali, Savar, Soline, Veli Rat, Verunić, Zaglav, Zverinac, Žman) skupa sa susjednim nenastanjenim otočićima (Lavdara, Krknata, Katina, V. Sestrica i dr.) i nastanjenim Zverincom, čine općinu Sali koja obuhvaća 122,78 km² i po najnovijem popisu stanovništva broji 1772 stanovnika. Mjesto Sali, ujedno i mjesto stanovanja grupe koja se istražuje, je najveće mjesto na otoku. Za potrebe shvaćanja uvjeta života u Salima, bitno je

naglasiti prisutnost nekih institucija i infrastruktura. Tako na primjer, Beverin i Armanini (2006) naglašavaju kako postoje prometnice koje povezuju sva mjesta na otoku i pomorske luke za javni promet u Brbinju, Salima, Zaglavu i Božavi. Nadalje ističu sa su sva kućanstva na Dugom otoku telekomunikacijskim sustavom uključena u telefonsku mrežu sa cijelom Hrvatskom i ostatkom svijeta. Svako mjesto ima svoju župnu crkvu. Na otoku se nalazi 3 hotela te 33 ugostiteljska objekta. Na otoku se mogu naći i policijska i vatrogasna postaja, carinska postaja, 5 poštanskih ureda, elektra, knjižnica i čitaonica, 3 zdravstvene stanice i 1 zubna ambulanta, župni ured, 2 ribolovno športska društva, tvornica ribljih konzervi, komunalno društvo i komunalno poduzeće, 20 trgovačkih objekata itd. Bitno je naglasiti da se većina ovih objekata nalazi u Salima. Prema Čuka (2006: 83), „Jasno je da su Sali, i kao središte općine trenutno u razmjerno povoljnijoj gospodarskoj, pa tako i demografskoj situaciji nego ostala otočna naselja. Uz to, u Salima je smještena industrija, koja je unatoč problemima pretvorbe uspješna opstati, a time i zadržati na otoku dio radno sposobnog stanovništva zrele životne dobi.“ Ta razvijenost industrije čini Sali zanimljivim za istraživanje jer stvara mladima više prilika za ostanak u usporedbi s drugim mjestima. Najbitnija institucija za ovo istraživanje je škola. Na Dugom otoku, danas su aktivne Osnovna škola Petar Lorini u Salima i njoj pridružena područna škola u Božavi. Što se tiče visokog obrazovanja stanovnika općine Sali, po popisu stanovništva iz 2001. godine, samo 6,3% stanovnika je završilo visoku školu ili sveučilišno obrazovanje. To označava broj ljudi koji aktivno stanuju u općini Sali, dakle tu nisu ubrojani ljudi koji potječu od tamo, ali se nisu vratili nakon završenog visokog obrazovanja. Stope emigracije s Dugog otoka zbog obrazovanja proučava i Čuka (2006): „Povećavanjem broja mladih koji na sekundarno školovanje odlaze na kopno, povećava se i broj onih koji se više ne žele vratiti tradicionalnom načinu života i malim sredinama koje su nedovoljno opremljene društvenim sadržajima. Općenito, nakon Drugoga svjetskog rata, u vrijeme općeg egzodusa s hrvatskih otoka, mlađa populacija kojoj je obrazovanje postalo dostupnije, znatno je pridonijela jačanju općih emigracijskih kretanja s otoka prema kopnu. S tim se problemom otoci suočavaju i danas, jer unatoč tome što bi se na pojedinim otocima moglo revitalizirati gospodarstvo, mala ruralna naselja nisu u stanju ponuditi one društvene sadržaje na koje su mladi ljudi naviknuli u urbanim zonama. Tek stanovništvo starije životne dobi otoke doživljava kao oaze mirnog načina života koje bi se, uz određene poticajne mjere, željeli vratiti“ (Babić, Lajić i Podgorelec 2004 citirano u Čuka 2006).

Ovaj rad baviti će se mišljenjima mladih otočana o visokom obrazovanju i njihovim razlozima odlaska ili neodlaska na studij. Govoriti će se i o vrijednostima obrazovanja i zaposlenja koje se prenose s roditelja na djecu, te o mogućem utjecaju kojeg život na otoku ima na obrazovne aspiracije mladih. Rad je organiziran u 6 poglavlja kroz koja se prikazuje literatura o obrazovnim aspiracijama mladih s fokusom na mlade iz ruralnih područja, zatim pristup istraživanju prikazanom u ovom radu te ključni nalazi.

2. Pregled literature

U ovom poglavlju će se prikazati istraživanja o obrazovnim odlukama mladih provedena u hrvatskom i međunarodnom kontekstu te objasniti koncepti koji čine teorijsko polazište rada.

2.1. Obrazovne odluke u međunarodnom i hrvatskom istraživačkom kontekstu

Od međunarodnih istraživanja na temu odluke o nastavku školovanja na visokoškolskoj razini vrijedi spomenuti istraživanja sa fokusom na studente različitih socioekonomskih pozadina (Donnelly i Gamsu (2006), Blanden, Goepke i Stuhler (2022) Webb, Knight i sur. (2021)).

Donnelly i Gamsu (2019) su analizirali društvenu i geografsku pokretljivost studenata u Ujedinjenom Kraljevstvu koristeći se podacima iz „HESA“ (Higher Education Statistics Agency). Ti podaci uključuju sve studente sa prebivalištem u UK koji su upisali prvu godinu studija 2014 godine (412,739 studenata). Fokusirali su se na unutarnje migracije studenata iz Ujedinjenog Kraljevstva (dakle, unutar granica Ujedinjenog kraljevstva). Oni navode različite aspekte koji utječu na osjećaj pripadnosti i izgradnju identiteta kod studenata. Kažu da regionalne veze, način života, naglasak, poznavanje pejzaža i krajolika svi utječu na studentovu odluku o ostanku ili odlasku iz svog rodnog mjesta. Što se tiče spola i klasnih razlika, zaključili su da su i ženski i muški studenti jednako mobilni, ali da su studenti pripadnici viših klasa mobilniji od onih nižeg klasnog položaja.

Nadalje, Blanden i sur. (2022) su pregledom literature o obrazovnim nejednakostima povukli paralelu između nejednakih ekonomskih uvjeta i obrazovne nejednakosti: „Ako su ekonomski uvjeti takvi da su povrati formalnog obrazovanja¹ visoki, roditelji se više brinu o kvaliteti škola koje njihova djeca pohađaju, guraju svoju djecu jače prema obrazovnim postignućima, i pokušavaju ih naučiti sklonostima i težnjama koje doprinose visokim obrazovnim postignućima. Ali ne može svatko napraviti ista ulaganja: veća nejednakost također implicira veći jaz u resursima između bogatijih i siromašnijih roditelja i novcem i vremenom. Dakle, nejednaki ekonomski okoliš rezultira većom obrazovnom nejednakošću i nižom međugeneracijskom pokretljivošću: nastaje „Great Gatsby Curve“ (2022: 4). Ta „Great Gatsby Curve“ se odnosi na povezanost između ekonomskih nejednakosti neke države i intergeneracijske mobilnosti u prihodima. Više razlike u prihodima utječu na razlike u razinama obrazovanja djece iz bogatijih i siromašnijih obitelji, što kasnije utječe na nižu društvenu i ekonomsku mobilnost. U svom se istraživanju dotiču i specifično visokoškolskog obrazovanja gdje primjećuju razlike u odabranim fakultetima i smjerovima s obzirom na obiteljski socioekonomski status. Oni tvrde da diferencijacija obrazovnih sustava u naprednim industrijaliziranim društvima sve više zahtijeva višedimenzionalni pristup koji klasificira obrazovanje ne samo hijerarhijski po razini obrazovanja nego i po horizontalnim karakteristikama, kao što je polje studija to jest smjer. Blanden i sur. (2022) također iznose podatke koji pokazuju da djeca roditelja s najvišim prihodima u Ujedinjenom Kraljevstvu imaju 77% više šanse za upisati „Ivy league“ fakultet od onih čiji roditelji imaju najniže prihode u zemlji.

Prije prikaza istraživanja u hrvatskom kontekstu, bitno je definirati ruralna područja. „U posljednjem desetljeću ruralnim prostorom se smatraju područja s dominantnim ekstenzivnim načinom iskorištavanja zemljišta, malim naseljima u kojima dominira prirodni pejzaž, te područja u kojima je životni stil temeljen na suživotu s prirodom“ (Čagalj i sur., 2021: 94).

U hrvatskom kontekstu, Papić (2021) je provela istraživanje o obrazovnim iskustvima i aspiracijama mladih na otoku Ugljanu. U dijelu istraživanja vezanim za utjecaj roditelja na odluku o studiranju se referira na Bourdieua i njegovu teoriju kulturnog kapitala. Provodila je

¹ Strukturirano obrazovanje od osnovne škole do visokog obrazovanja

polustrukturirane intervjuje na uzorku od 21 sugovornika, odnosno, 14 sugovornica i 7 sugovornika, u rasponu od 18 godina do 24 od kojih 18 već studira te 3 koji planiraju upisati studije. Ona se fokusirala na obrazovna iskustva mladih koji su ostali živjeti na Ugljanu tijekom školovanja (srednja škola i fakultet). Kao glavne probleme ostanka na otoku navode nedovoljno čest prijevoz zbog kojeg imaju manje slobodnog vremena i vremena za učenje, nedostatak intime i privatnosti, nedostatak trgovina i previsoke cijene te nedostatak zdravstvene skrbi. Neke od pozitivnih stavki koje su njeni sugovornici naveli jesu formiranje bliske emocionalne povezanosti i pripadnosti, važnost mora, osjećaj iznimne sigurnosti te socijalizacija prilikom putovanja na kopno i natrag

Nadalje, u svom istraživanju obrazovnih puteva mladih u siromaštvu, Vučković Juroš (2022) je koristila koncept obrazovnih horizonta mogućnosti. Kaže da "...u hrvatskom kontekstu, dvije karakteristike obrazovnog polja se odnose na dugovječnu poveznicu između društvene klase i obrazovnih postignuća. To su horizontalne stratifikacije obrazovnog sustava..." (2022: 3). U tom se kontekstu referira na Bourdieua i njegovu analizu u kojoj tvrdi da su društvene nejednakosti uvijek smještene u širi društveni kontekst (Bourdieu 1984). Dakle, s time možemo povezati sociodemografske razlike između učenika odraslih u urbanoj sredini i na otoku u ruralnoj sredini i kakvu ulogu one imaju u obrazovnom sustavu. Ako je otočko stanovništvo u velikoj mjeri slabije obrazovano onda se pretpostavlja da će i u obrazovnom sustavu biti takav profil učenika. Također, horizonti mogućnosti se mogu primijeniti na činjenicu da su na otocima većinski prisutne slabije opremljene osnovne škole: „Negativni aspekt edukacijskog procesa u mladim otočana sadrži hendikep relativne izoliranosti i slabijih uvjeta za učenje u odnosu na kopno (posebice gradove)“ (Babić i Lajić 2004: 269). Iz toga proizlazi da mladi s otoka, zbog „slabijih uvjeta za učenje“ imaju manje mogućnosti za nastavak obrazovanja.

Vučković Juroš (2022) je za svoje istraživanje uzela podatke iz jednog većeg istraživanja, OBRIRK (Obrazovni ishodi i radne karijere mladih koji su odrasli u siromaštvu), u kojem su se istražila obrazovna i poslovna postignuća mladih u Hrvatskoj čije su obitelji primale socijalne potpore u vremenu kada su ti mladi bili učenici srednjih škola. Na primjeru učenice koja je iz srednje klase prešla u siromaštvo je doznala da njoj nije bio problem upisati i odabrati fakultet jer je doživjela velike akademske uspjehe dok je bila pripadnica srednje klase. Nadalje, na primjeru učenice čija su obitelj već generacijama siromašni je doznala kako joj je to siromaštvo predstavljalo velike prepreke na obrazovnom putu i dovelo ju do toga da sumnja u svoju sposobnost pohađanja studija. Zadnji primjer je primjer mladića koji je Rom i

čija je obitelj također već generacijama siromašna, dakle na njegovo obrazovanje je uz siromaštvo uvelike utjecala i diskriminacija na temelju etniciteta, a što je doprinijelo slabijim obrazovnim postignućima.

Još jedno hrvatsko istraživanje na ovu temu je prikazano je u radu Babića i Lajića (2004) na temu obrazovnih, radnih i profesionalnih težnji mladih otočana na primjeru zadarskih otoka Iža, Ugljana i Dugog otoka. U istraživanju su korištene metode ankete i intervjua na uzorku od 107 polaznika osnovnih i srednjih škola² s Iža, Ugljana i Dugog Otoka. Oni zapažaju da je jedan od glavnih razloga odlaska mladih sa otoka (zbog obrazovanja ili ostalih razloga) nedostatak poslovnih prilika. A što se tiče specifično obrazovanja, zaključili su da mladi, koji se odluče za odlazak s otoka, odlaze jer na otocima „stalno pada broj mladih stanovnika i izrazito se povećava broj starijih od 60(...) što stvara sociopsihološko ozračje povoljno za odlazak s otoka.“ (2004: 271).³ Naišli su na velike razlike u aspiracijama za obrazovanjem djevojaka i mladića. Učenice su pokazale veću želju za odlaskom u srednju školu od učenika čime ilustriraju tendenciju napuštanja tradicionalnih muško-ženskih odnosa. Također, učenici su više motivirani financijskim aspektom posla, dok su učenice motivirane zanimljivošću posla i ambijentom u radnom okruženju. Glavni razlog dvoumljenja oko upisa studija se nalazi u činjenici da završen fakultet više ne garantira posao. Većina učenika su izrazili želju za ostanom na otoku i radom u turizmu.

Nadalje, Buzov, Kokić i Burz (2021) su proveli istraživanje među srednjoškolcima iz ruralnih područja Splitsko-Dalmatinske županije na temu utjecaja socio-demografskih karakteristika na poslovna i obrazovna očekivanja mladih iz ruralnih područja Hrvatske. Proveli su anketno istraživanje na uzorku od 565 učenika srednjih škola Splitsko-Dalmatinske županije. Neki od njihovih nalaza uključuju saznanje da demografske karakteristike, podrška u školi i školsko ozračje služe kao značajni prediktori poslovnih aspiracija i obrazovnih očekivanja mladih iz ruralnih područja. Autorice navode kako „naši nalazi također upućuju na prijašnje zaključke ukazujući na to da učenici u zemljama u razvoju, kao u Hrvatskoj, imaju tendenciju idealizirati visoko obrazovanje zbog niže kvalitete i nesposobnosti obrazovnih sistema“ (Lovrić, 2015 navedeno u Buzov i sur. 2011). To se odnosi na uvid da učenici smatraju da nemaju potrebne kompetencije za tržište rada samo od srednje škole, pa idealiziraju visoko

² Polaznici srednjih škola koji žive na otoku ali pohađaju srednju školu u Zadru

³ Ovdje su općenito navedeni razlozi odlaska nekih mladih s otoka što ne znači da većina učenika odlazi s otoka

obrazovanje. Ta niža kvaliteta škola u ruralnim područjima se očituje u čestim promjenama učitelja i osjećaju učenika da ih osnovna škola nedovoljno sprema za područje rada.

Zadnje istraživanje na koje ću se osvrnuti je rad Olgice Klepač (2016) pod nazivom *Namjera studiranja učenika različitog rezidencijalnog podrijetla – kapitali i simbolička vrijednost obitelji i zajednica odrastanja*. U tom radu je ispitala razlike u obrazovnim namjerama i orijentacijama učenika iz urbanih i ruralnih sredina. Njeno istraživanje je pokazalo da se „učenici urbanog rezidencijalnog podrijetla u daleko većem broju odlučuju za studiranje (69% nasuprot 41% učenika ruralnog rezidencijalnog podrijetla), najveći broj (2/3) ih aspirira na najviše stupnjeve obrazovanja – na završavanje diplomskog i doktorskog studija (nasuprot 40% učenika ruralnog rezidencijalnog podrijetla), a preko polovice i očekuje da će im se to ostvariti. Nadalje, gotovo 2/3 ih smatra da im se studiranje podrazumijeva, dok isto smatra tek 1/3 učenika odraslih u ruralnim naseljima.“ (2016: 136). Njen uzorak su predstavljali učenici odrasli u ruralnim i urbanim slavonskim naseljima. Nastavno na njeno istraživanje, meni je cilj istražiti zašto učenici odrasli na otocima nastavljaju ili ne nastavljaju obrazovanje nakon srednje škole i kakve veze odrastanje na otočkom ruralnom području ima s njihovim odabirom. Ona je također došla do saznanja da je „Za ruralne učenike pak vjerojatnija orijentiranost prema stjecanju struke, niže ocjene, odluka o nestudiranju, kao i nepodrazumijevanje studiranja te veće percipirane prepreke u postizanju visokog obrazovanja.“(2016: 142). S time na umu, valja provjeriti imaju li i učenici s otoka (specifičnije iz mjesta Sali na Dugom Otoku)) tendencije prema ne studiranju jer dolaze iz ruralnih područja.

2.2. Regionalna struktura osjećaja i vrste kapitala

U pregledanim radovima u interpretaciji nalaza istraživanja koriste se koncepti „regionalne strukture osjećaja“ i kapitala. „Regionalne strukture osjećaja“ se oslanjaju na koncept „strukture osjećaja“ Raymonda Williamsa (1997) koji je modificiran dodavanjem pojam „regionalna“ od strane Donnely i Gamsu (2019). Matthews (1998) opisuje strukture osjećaja Raymonda Williamsa kao područje osjećanja i razmišljanja, iskustva, koje još nije iskusilo glasovno oblikovanje, koje je granica sklada i razumijevanja. Nadalje, Duda (2001) objašnjava taj pojam kao „U središtu njegove teorije nalazi se struktura osjećaja, kategorija kojom obuhvaća življeno iskustvo oblikovano u posebnom prostoru i vremenu, odnosno kulturu kao razdoblje... skup zajedničkih vrijednosti koje su aktivne u životu neke skupine, klase ili društva.“ (2001: 240). Donnely i Gamsu (2019) time žele pojasniti da je „jedno tumačenje regionalne varijacije u prostornoj mobilnosti/nemobilnosti pri upisu na sveučilište regionalna struktura osjećaja“ (2014: 16). S time na primjer pišu da koncept regionalnih

struktura osjećaja pomaže objasniti nepokretljivost mladih u nekim područjima Walesa gdje studenti gledaju na visoko obrazovanje kroz „filter“ prisvojenih i intergeneracijskih kulturnih iskustava što utječe na njihove odluke o ostanku ili odlasku.

Bourdieu (1986) razlikuje tri osnovna tipa kapitala: ekonomski kapital, koji se odmah i izravno može pretvoriti u novac i može se očitovati u obliku vlasništva posjeda; kulturni kapital, koji je u određenim uvjetima promjenjiv u ekonomski kapital i može se očitovati u obliku obrazovnih kvalifikacija i socijalni kapital, koji proizlazi iz društvenih veza i koji se u određenim uvjetima može pretvoriti u ekonomski kapital, i može biti očitovan u obliku plemićke titule. Nadalje, Bourdieu (1986) razlikuje 3 oblika kulturnog kapitala: utjelovljeni (dugotrajni stavovi uma i tijela prema određenim stvarima), objektivirani (kulturna dobra, na primjer umjetnine, knjige, instrumenti...) i institucionalizirani kapital (verificiran od ustanova kao kulturni kapital, na primjer razina obrazovanja). Kulturni kapital se u ovom radu očituje u razini obrazovanja roditelja i njihovim stavovima prema visokom obrazovanju, ekonomski kapital u financijskim mogućnostima za upis studija i socijalni kapital u utjecajima prijatelja i nastavnika na odluku o upisu studija.

Webb i sur. (2021) su se također koristili pojmom regionalne strukture osjećaja u svojem istraživanju osjećaja pripadnosti kod mladih iz ruralnih područja Australije. Koristili su se podacima iz „NCVER“ (National Center for Vocational Education Research) u kojem su istraživane geografske dimenzije i dimenzije mjesta kod poslije-školskih tranzicija u ruralnim područjima Australije kod mladih slabijeg socio-ekonomskog statusa. Uz analizu tih podataka, provodili su fokus grupe i intervjue sa mladima svih razina obrazovanja te narativne intervjue sa zaposlenicima u polju obrazovanja. Zaključili su da mladi pri izboru fakulteta biraju mjesta koja ih podsjećaju na rodno mjesto ili su fizički bliža istom: „ovi iskazi mladih ljudi nižeg socioekonomskog statusa naglašavaju važnost mjesta i privrženosti u sklopu obrazovne mobilnosti“ (2021: 2). Pojam „emocionalne topografije“ koja stvara strukture osjećaja za kulturu i povijest mjesta nije uključivala samo osjećaj pripadnosti zajednici i određenim ljudima s kojim su bliski, već i vezanost za fizičko mjesto. Kao neke od prepreka studiranju dalje od mjesta odrastanja navode troškove putovanja i stanovanja, nemogućnost obavljanja obaveza vezanih za obitelj, financijske i vremenske troškove putovanja u urbana područja radi prakse ili dodatnih nastavnih aktivnosti. Webb i sur. (2021) se također referiraju na Bourdieuov pojam habitusa. Pišu kako se roditelji ističu kao ključni utjecaj na odabire i putanje (uključujući i obrazovne) mladih ljudi, osobito u ruralnim zajednicama, i za mlade koji žive u ruralnim sredinama potreba za preseljenjem u nepoznati habitus urbanih sredina radi visokoškolskog

obrazovanja se čini posebno zastrašujućom. S obzirom na to da hrvatski otoci imaju obilježja ruralnih naselja, gore navedena istraživanja navode moguće razloge dolaska ili ostanka na otoku zbog nastavka obrazovanja.

3. Ciljevi i svrha istraživanja

Cilj istraživanja prikazanog u ovom radu je bio putem polustrukturiranih intervjua istražiti zašto učenici odrasli na otocima nastavljaju ili ne nastavljaju obrazovanje nakon srednje škole i kako je odrastanje na otočkom području povezano sa njihovim odabirom. Istraživao se utjecaj obitelji sugovornika, utjecaj prijatelja, financija, prethodnih zaposlenja i pohađanja osnovne škole na otoku. Nadalje, cilj je bio usporediti dobivene rezultate sa rezultatima iz prethodnih istraživanja slične tematike, provedenima u ruralnim i urbanim područjima na kopnu kako bi vidjeli ima li otok poseban utjecaj na učenička razmatranja visokog obrazovanja.

Svrha rada jest doprinos literaturi o čimbenicima koji doprinose obrazovnim odlukama. Također je svrha uvidom u utjecaj života na otoku na obrazovne aspiracije mladih proširiti svijest o stanju obrazovnih ustanova i načinu života na otocima kao faktora koji utječu na obrazovne putanje mladih.

Istraživačka pitanja, jedno središnje i četiri potpitanja, na koja će odgovoriti ovaj rad su:

- 1) *Zašto mladi otočani (ne)nastavljaju obrazovanje nakon srednje škole?*
- 2) *Koju ulogu u odluci imaju ljudi iz njihovog okruženja na otoku?*
- 3) *Koju ulogu ima iskustvo osnovnoškolskog obrazovanja i radnog iskustva na otoku?*
- 4) *Kako sociodemografski čimbenici doprinose odluci o (ne)studiranju*
- 5) *Koju ulogu imaju različiti čimbenici života na otoku na njihovu odluku?*

4. Metode i uzorak

„Polustrukturirani intervjui zadržava donekle prirodnu i nenamještenu atmosferu, ali je ipak sam intervjui vođen od strane istraživača. Vođenje je vrlo fleksibilno i ispitivač će se ubacivati u razgovor samo kad on skrene sa željene teme ili kad želi razgovor usmjeriti na probleme o kojima nije bilo govora.“ (Bognar 2000: 6). Iz ovih je razloga provedeno kvalitativno istraživanje uz korištenje metode polustrukturiranog intervjua.

Instrument ovog istraživanja činio je protokol. Sastoji se od 7 tema i ukupno 25 pitanja. Teme su: zadovoljstvo uvjetima života na otoku, odluka o (ne)nastavku obrazovanja, uloga obitelji, uloga prijatelja, uloga financijske situacije, uloga škole te uloga života na otoku na odluku o upisu studija. Pitanja u vezi uloge financijske situacija i uloga života na otoku su drugačija za mlade koji idu na studij i koji ne idu.

Korišten je namjerni uzorak kojim su se obuhvatili mladi iz mjesta Sali na Dugom Otoku od kojih neki idu, a neki ne idu na studij. Pronalaženje uzorka i pristup sugovornicima je bio lagan jer ih osobno poznajem. Uzorak se sastojao od osmero mladih u dobi od 19 do 23 godine. Intervjuirano je petero muškaraca i tri žene, od kojih troje muškaraca i jedna žena studiraju, a dva muškarca i dvije žene ne studiraju. Svi su sugovornici odrasli u Salima i živjeli tamo do odlaska na fakultet ili još uvijek žive. Odabrani su sugovornici baš iz mjesta Sali jer je to najrazvijenije mjesto na Dugom Otoku i nudi najviše mogućnosti za ostanak mladih na otoku.

Što se tiče etičkog dijela istraživanja, sugovornici su pročitali i potpisali *Suglasnost o sudjelovanju u istraživanju*. Sugovornicima je također objašnjeno da će se intervju snimati kako bi se mogla provest detaljna transkripcija. Nadalje, sugovornicima je objašnjeno da će se u transkripciji koristiti pseudonimi te da mogu prekinuti intervju u bilo kojem trenutku zbog bilo kojeg razloga.

Svi intervjui su provedeni u 4. i 5. mjesecu 2023. godine. Prosječno trajanje intervjuja je 31 minuta. 6 od 8 intervjuja, provedenih u vremenu kada sam bila na otoku su bili prekratki (ispod 20 minuta), tako da sam nakon prvotne analize tih intervjuja, održala dodatne intervjuje s tim sugovornicima kako bih dobila detaljnije informacije za istraživanje. Jedan sugovornik je davao vrlo sažete odgovore i nisam uspijevala dobiti nešto više od njega sa potpitanjima, što je rezultiralo u trajanju razgovora od 4 minute i 2 sekunde. S obzirom na vrlo malo informacija dobivenih u tom vremenu, odlučila sam ne koristiti taj intervju u analizi.

Svi su intervjui provedeni uživo, osim jednog, dodatnog, koji je proveden preko zoom platforme jer se sugovornik nakon našeg prvog intervjuja vratio u mjesto studiranja. Na platformi zoom je korišteno snimanje koje nudi sama aplikacija, dok su intervjui uživo snimani sa diktafonom na mobitelu.

Nakon provedenih intervjuja, započet je proces transkripcije, a zatim i kodiranja. „Kodovi identificiraju i nude oznaku za dio podataka koji su potencijalno važni za istraživačka pitanja“ (Braun i Clarke 2012: 61). Procesom transkripcije je detaljno zabilježeno sve što su sugovornici pričali, znakoviti uzdasi i stanke u govoru. Na temelju transkripta izdvojeni su deskriptivni

kodovi uz pomoć kojih je definirano 7 tematskih kodova. Vezano na istraživačka pitanje o tome zašto se mladi odlučuju na (ne)studiranje izdvojene su teme razlozi studiranja i razlozi nestudiranja. Za istraživačka pitanja o utjecaju ljudi iz okruženja, osnovne škole, rada i sociodemografskih čimbenika izdvojene su teme odluka o studiranju i odluka o nestudiranju. Na kraju, vezano za pitanje o utjecaju života na otoku izdvojene su teme prednosti i nedostaci života na otoku te načini provođenja slobodnog vremena na otoku.

5. Rezultati i rasprava

5.1. Prednosti i nedostaci života na otoku: zajedništvo i ograničena zdravstvena skrb

Život na otoku karakteriziraju mala mjesta, gdje se ljudi međusobno poznaju i nerijetko pomažu jedni drugima. U izjavama sugovornika se može primijetiti važnost te međusobne povezanosti. Većina sugovornika navodi kako im je život na otoku miran, opušten i siguran. Priroda također igra važnu ulogu kod života na otoku.

„Također mi se jako sviđa mir i priroda, nema puno auta i brzih cesta, zrak je puno čišći i svježiji.“ (Tonka)

„Pa... život na otoku opisao bi kao vrlo lijep život. Život...čekaj da se sitin... Život uz more... Pa ne znan, malo je, sviđa mi se što je malo misto, svi se znaju, svi su... vlada neko zajedništvo...svi si pomažu međusobno.“ (Toni)

„Moj život na otoku je stvarno nešto lipo, budući da je moje misto stvarno jako malo s malin brojen stanovnika (...) Znači svi se znamo, pomažemo jedni drugima i među ostalome sigurno za odrastanje i (...) Sve u svemu, lipo.“ (Karlo)

Nedostatak zdravstvene skrbi predstavlja jedan od glavnih problema na Dugom Otoku. Većina sugovornika naglašava kako ambulante ne rade svaki dan, rade samo od ponedjeljka do

petka, što predstavlja problem pogotovo starijem stanovništvu. Sugovornici su također rekli da su doktorska i zubarska ordinacija loše opremljene i da su čekaonice u lošem stanju.

„Što se tiče na primjer ambulante, zubara i toga(...) ima toga ali je pre rijetko. To jest doktori ne dolaze tako često, nisu uvijek tamo pa mislin da je to zbog starijih ljudi veliki problem...“ (Tonka)

„...I smanjena je zdravstvena zaštita, loše opremljena ambulanta i zubarska ordinacija...“ (Petar)

„...(...) Jedino ona ambulanta i zubarska ordinacija ne radu baš često pa to zna biti dosta veliki problem pogotovo za starije ljude znaš...“ (Josipa)

„Ima neka ambulanta, ali radi kao od ponedjeljka do petka tako da nema smisla baš.“ (Sara)

Stanovnici otoka svakodnevno putuju u Zadar zbog raznih razloga, stoga je potreban što veći broj brodskih linija. Skoro svi sugovornici su naglasili da im fali više brodskih linija do kopna i autobusnih linija po otoku nego što ih trenutno imaju. Također rade usporedbe s drugim otocima koji imaju više brodskih linija. Par sugovornika je istaknulo i lošu autobusnu međusobnu povezanost mjesta na otoku.

„Pa nedostatak životu na otoku specifično u Salima na Dugom otoku su brodske linije, nema ih puno, za razliku od Ugljana i Pašmana mi ih imamo samo 4 te se vozimo oko sat vremena. I to se onda nadovezuje na problem odvoza bolesnika u Zadar, vožnja dugo traje te može biti opasna po život.“ (Tonka)

„I taj prijevoz do Zadra, ja ne gren sad toliko često u Zadar ali ima ljudi koji greju skoro svaki dan, tako da bi bilo dobro imati još bar 2 brodske linije dnevno.“ (Josipa)

„Ostatak otoka bi također tribalo bolje povezati zato jer, jer ova strana i druga strana nisu nikako povezani, ljudi se međusobno ne znaju tako da definitivno i to spada u tu skupinu stvari koje bi tribalo popraviti.“ (Sara)

„Sto se tiče mana života na otoku, istaknuo bi povezanost brodskim linijama sa Zadrom... Radnim danom broj linija je 4 a nedjeljom i blagdanima 3 sto stavlja određenu prepreku u životima ljudi na otoku, koji su ograničeni na tih par linija na dan

dok susjedni otok Ugljan ima oko 10-15 linija na dan ako se ne varam, iako tamo ima puno više stanovnika.“ (Toni)

Život na otoku ljeti sugovornici opisuju kao življi nego zimi, sa više društva i aktivnosti. Ljeto na otoku karakteriziraju turisti, razne kulturne manifestacije, fešte i sportski događaji. Jedna sugovornica navodi manu života na otoku ljeti u obliku nedostatka vode i potrebe za čekanjem broda koji donese vodu.

„Pa svakako je puno življe, krcato turista. Dobro je to što iman i puno više društva liti i više događaja na na primjer nogometni turnir ili saljske užance...“ (Šime)

„...Ljeti ima puno događanja. Na primjer ove Saljske užance, nogometni turnir, triathlon i fešte po cijelom otoku a ne samo u Salima tako da onda stvarno ni dosadno.“ (Karlo)

„Ljeti stvarno bude živo i turisti rado dolaze zbog fešte, ali i zbog ljepota netaknute prirode koja se može naći po cijelom otoku...Jedina ljetna mana je nedostatak vode zbog čega trebaju dolaziti brodovi s vodom jer Žmansko jezero koje nas zimi opskrbljuje presuši.“ (Sara)

S druge strane, život na otoku zimi je okarakteriziran učestalim viđanjem istih ljudi i nedostatkom događaja . Sugovornici spominju nedostatak otvorenih ugostiteljskih objekata u odnosu na ljeto. Jedna pozitivna strana koju je istaknuo jedan sugovornik se odnosi na povećanje druženja stanovnika zimi i to uspoređuje sa otuđenošću koju je primijetio u gradovima.

„... I još od puno ugostiteljskih objekata koji rade ljeti ,zimi rade samo njih 2-3... od toga samo jedan kafić u kojem su uvijek isti ljudi...Istaknuo bi još da je zimi pomalo depresivno te skroz drukčije nego ljeti kad je sve uzburkano, živo i vrvilo od turista.“ (Toni)

„Zimi kad je pusto se ljudi više druže, nisu otuđeni kao u velikim mjestima.“ (Karlo)

„ Zimi možda fali malo događanja ili još koji kafić za moje ispijanje kafe ali to je to.“ (Josipa)

„...Većinom je dosadno, nema se ča za raditi... uvijek vidiš iste ljude i tako. Dosta je zimi loše ono... to je više za starije ljude nego toliko za mlade...“ (Šime)

„ Pa... Na mogućnosti odabira mesta za izlaženje, za poći na kafu. Jer u Salima imamo jedan kafić u kojemu su uvijek isti ljudi... “ (Šime)

Ono što mladi najviše cijene kod života u Salima na Dugom otoku jest međupovezanost mještana i spremnost na međusobno pomaganje. Od pozitivnih strana sugovornici još ističu ljepotu prirode, izražen osjećaj sigurnosti i razna događanja i kulturne manifestacije tijekom ljeta. Slični pozitivni aspekti života na otoku se mogu vidjeti i u istraživanju Papić (2022): „Osim estetsko-ekoloških čimbenika, sugovornici smatraju da je prednost života na otoku međusobna bliskost koja rezultira osjećajem sigurnosti u zajednici.“(2022: 182). Problemi se očituju u nedovoljnoj opremljenosti i radnom vremenu zdravstvenih ustanova, nedostatku brodskih i autobusnih linija, nedostatku vode ljeti i konstantnim druženjem sa istim ljudima zimi. Kod Papić (2022) mladi s Ugljana također ističu probleme sa zdravstvenom skrbi i prijevozom: „Problem je u nedostatnim kapacitetima odnosno jedna ambulanta hitne pomoći nedovoljna su za cijeli otok Ugljan i susjedni otok Pašman koji također koristi istu ambulantu... Problemi s kojima se obično otočani susreću, pa tako i intervjuirani, vremenske su nepogode koje rezultiraju ukidanjem brodskih linija, ali i usklađivanje s rasporedom linija vožnje.“(2022: 184). Nalazi pokazuju da su mladi relativno zadovoljni životom na otoku što doprinosi ostanku na otoku.

5.2. Načini provođenja slobodnog vremena na otoku

Najveći dio slobodnog vremena, sugovornici provode u družeći se s prijateljima u kafićima ili u prirodi, ili trenirajući. U odgovorima sugovornika se očituje važnost „ispijanja kave“ tijekom slobodnog vremena. Zanimljivo je kako su svi sugovornici naveli aktivnosti izvan kuće kao načine provođenja slobodnog vremena, umjesto, na primjer, gledanja serija. Ilišin (2007) piše da je u novije vrijeme došlo do povećanja aktivnosti kao što su porast učestalosti druženja s prijateljima i izlazaka u kafić. Također su i primjetno porasli odlasci u disco-klubove, na tulum, koncerte, izlete i šetnje, aktivno bavljenje sportom i odlasci na sportske manifestacije. Sve to su potvrdili sugovornici u ovom istraživanju. Iako je to istraživanje staro 16 godina, u odgovorima sugovornika se da primijetiti da još uvijek većinu slobodnog vremena provode vani, u druženju s prijateljima ili igranju sportova nasuprot igranja igrice ili gledanja filmova/serija.

„Pa svakako idemo tako po(...)po kafićima, družimo se kod ekipe doma, kod prijateljica(...) Idemo šetati, beremo šparoge(smijeh) kad je lipo vrime (...) I tako svašta, ima puno događaja kao turniri na primjer(...) Neke akcije čišćenja ili tako nešto pa se svi skupimo pa se, ne znam, peče meso, pijemo, slušamo muziku i tako svašta.“
(Tonka)

„U slobodno vrime osim što igram nogomet s prijateljima iz mjesta, ponekad provodimo vrime u prirodi sto je isto jedna stvar koja mi se stvarno sviđa kod otoka. Priroda je ode stvarno lijepa i netaknuta te je lipo oporaviti se od buke velikog grada u takvom okruženju. Također nekad odemo piti, plesati i tako.“ (Toni)

„Hm znači treniran često, čitam određenu literaturu (...) vojnu da ne misliš ništa drugo, iden na ribe i družin se s prijateljima.“ (Luka)

„ U slobodno vrime, pa uglavnom, sa društvom ili (...) u prirodi, često neka šetnja ili neki trening i tako...: Pa najčešće sam zato jer me individualno trčanje opušta (...) Kad sam sam u prirodi i tako.“ (Karlo)

„Aha to, pijen kafu. Pijen kafu, družin se i to je to.“ (Josipa)

„Ispijan kavice sa svojim prijateljima, kad dođe vikend izađemo u disko, pijemo, družimo se... ono u ovo doba šparoge, zimi šetnje, škraping i tako.“ (Sara)

Jedan sugovornik navodi „rad oko kuće“ i u polju kao aktivnosti za ispunjavanje slobodnog vremena, dok dvije sugovornice na te aktivnosti gledaju kao na rad. Izvanškolski je dio učeničkog dana na otocima sličniji tradicionalnome (seoskom) dnevnom vremenu. Najvažnija je značajka tradicionalnoga seoskog vremena njegova cjelovitost, to jest nisu toliko izražene granice između proizvodnog radnog vremena na gospodarstvu, radnog vremena u kućanstvu ili polju, vremena u kojem pojedinac vrši obiteljske obaveze, vremena odmora itd. Radno i slobodno vrijeme se miješaju u jednom danu i tek ekološki činioci i biološke potrebe postavljaju određene granice (Šušar, 1988 navedeno u Babić, 2003).

„Pa najviše san radi oko kuće.. Neki posal ća se tiče ili maslina ili drva i svega tako ća triba.“ (Šime)

„A neman ja dosta slobodnog vrimena jer često moran brinuti o maslinama i kad je vrime pobrati ih, moran saditi i kopati kumpire i cipati driva, kuhati, čistiti, ali kad

uvatin malo vremena za sebe unda pođen na kavicu s prijateljima ili u šetnju i usput nabrati šparoge ako je sezona njih.“ (Sara)

„Pa da mislin, samim time ća živimo na selu, pogotovo na otoku (...) to se od malena uči red, rad i disciplina eli. Krene se sa poslovima po kući, pa malo oko kuće, u polju i tako...“ (Josipa)

Slobodno vrijeme mladih je okupirano većinski s druženjem sa prijateljima. Navedeno druženje dolazi u obliku igranja različitih sportova (većinom nogometa), odlazaka u kafiće, druženja/šetnji u prirodi i izlazaka (koje vezuju uz alkohol i plesanje). Rad u kućanstvu i u polju neki sugovornici smatraju radom, dok ga jedan sugovornik karakterizira kao slobodno vrijeme. Ono što je zanimljivo jest da Babić (2003) u istraživanju slobodnog vremena na Ižu, Ugljanu i Dugom Otoku tvrdi da „*Sport* kao oblik provođenja slobodnog vremena nije dovoljno zastupljen u odgovorima. Problem aktivnog provođenja slobodnog vremena ostaje i nadalje glavnim problemom u toj sferi egzistencije mladih otočana (i ne samo njih).“ (2003: 402) Što je potvrđeno i u ovom istraživanju s obzirom na to da većina sugovornika provodi slobodno vrijeme igrajući sportove. Aspekt provođenja slobodnog vremena koji utječe na odluku o upisu studija je rad „oko kuće“ koji se kasnije ističe kao mogući faktor neupisa studija.

5.3.Slojevitost odluke i višestrukost razloga studiranja

Višestruki su razlozi studiranja mladih otočana, a uključuju napredovanje u obrazovnom polju koje ih zanima, ostvarenje karijere, stvaranje novih iskustava, osamostaljenje i odgodu početka rada.

„Pa... zbog većeg napretka u oružanim snagama.“ (Luka)

„ Pa prvenstveno (...) prvenstveno zato što smatram da samo sa srednjom školom se ne može napredovati baš do jedne točke da (...) da nešto više postigneš u životu i ostvariš neku karijeru, zato san se, ovaj, odlučio za studiranje, a među ostalom da upoznam nove ljude, steknem nova iskustva i tako.“ (Karlo)

„Radi novog iskustva i da se osamostalin malo.. I da živin malo, sam, bez roditelja i tako.“ (Toni)

„Pa zbog toga što me(...) ne znam(...)što nisam znala nakon srednje škole čime bi se bavila, imam struku(...) Mislim da je bolje nastaviti studirati što je duže moguće nego odma ići raditi i cili život raditi.“ (Tonka)

Donošenje odluke o tome hoće li netko studirati ili ne je često jednostavno i zna se od početka obrazovanja, stoga nije čudno što su većina sugovornika koji studiraju rekli da već dugo znaju da žele studirati. Iznimku čini jedan sugovornik koji se dvoumio oko upisa studija jer nije sebe smatrao dobrim učenikom.

„Otprilike u drugom polugodištu četvrtog razreda srednje škole...Pa ne znam, prvo jer nisan moga naći nešto što mi se baš sviđa i jer nikad nisan bi neki dobar učenik. Boja san se da će mi studiranje biti preteško i da neću moći proći i tako.“ (Luka)

„Ne, nije bilo nikakve dvoume (...) ovaj (...) odlučio sam se odma, odmah sam znao koju struku ću upisati. Oduvijek sam znao da ću svakako nešto studirati.“ (Karlo)

„: Pa eto do 2 miseca prije nego je tribalo predati sve za upis na fakultet nisan znala što ću ali san izabrala to što jesan(...) Znala san da ću nešto upisati, samo mi je bilo teška ta odluka što.“ (Tonka)

„Pa nije mi bila teška odluka. Htio sam poći na faks i to mi je bila lagana odluka.“ (Toni)

Iz odgovora sugovornika se može zaključiti da je prisutan veliki utjecaj obitelji pri odluci o upisu studija. Mogu se primijetiti dva različita načina utjecaja obitelji. Prvi je izravno poticanje djece na upisivanje studija od strane roditelja u obliku razgovora ili forsiranja. S druge strane, očit je utjecaj obitelji u smislu nastavljanja posla određenog člana obitelji. Mladi dobivaju motivaciju s nastavljanjem obiteljskog posla. Također, roditelji od Karla, Tonija i Tonke su završili visokoškolsko obrazovanje.

„Pa ajmo reći da je utjecala, jer, mislin, nisu oni utjecali da su mene nagovarali, nego mi je dida časnik oružanih snaga i to me nekako motiviralo. Ali on nije stvarno stvarao nikakav pritisak. „ (Luka)

„Pa općenito dosta u mojoj obitelji ima pomoraca koji se bave tom strukom i općenito gledano, u toj struci se da puno napredovati i novčano dosta zaraditi tako da (...) A i

uz to, zanimalo me, tako da probao sam, vidio da mi se sviđa i nastavio sam... Roditelji jesu...“ (Karlo)

„Pa da. Mater je dosta forsirala, dok s druge strane otac baš i ne ali (...) da, obitelj je (...) roditelji većinom i ostatak obitelji htio da nastavim dalje sa školovanjem.“ (Karlo)

„Pa je, oni su mi... Mama mi je govorila da moram na faks. I tako. Rekli su mi da treba ići... I moji mama i tata su išli na fakultete te imaju pozitivno mišljenje o njima... „ (Toni)

„Pa je i nije. Znači mama i tata su mi (...) Hmm nisu me ticali ali su mi stalno govorili da treba upisati, da bi trebalo nešto, da (...) da stvarno treba, da to treba faks u današnje vrijeme za bolju budućnost... Moji roditelji su isto završili fakultete pa znaju da je to dobro i da bi se trebalo studirati ako sam u mogućnosti.“ (Tonka)

S obzirom na činjenicu da druženje s prijateljima zauzima velik dio slobodnog vremena mladih u Salima, neobično je za vidjeti kako većina sugovornika smatra da im prijatelji nisu utjecali na odluku o upisu studija. Jedan sugovornik čini iznimku, naglašava kako je njegova generacija jedna „od rijetkih generacija da su upisali skoro svi fakultet“ te smatra da su mu prijatelji iz generacije utjecali na odluku.

„Pa što se tiče ekipe, mogu reći od moje generacije da je to nešto od (...) od rijetkih generacija da su upisali, skoro pa svi, ovaj, fakultet. A (...) svi su imali iste stavove kao i ja, nije bilo nikakvog razmišljanja, svi smo većinom nastavili u istoj struci i htjeli smo nastaviti se školovati i tako...Pa (...) možda da. Eto uvijek smo razgovarali da (...) oćemo li nastaviti dalje (...)“ (Karlo)

„Pa ne znam... Ne mislin. Mislin da svatko odluči sam i da nemaju oni veze sa mojom odlukom da studiran.“ (Toni)

„Pa kako koji. Iman par prijateljica, prijatelja koji su protiv toga, kojima ne treba, koji su se snašli u životu i bez fakulteta dobro. A neki opet kažu da to treba, da je potrebno (...) tako da različita su mišljenja, nema pravila...Nebi rekla, ne.“ (Tonka)

U odgovorima sugovornika se primjećuje da financijska situacija nikome nije utjecala na upis fakulteta. Jedna je sugovornica čak naglasila kako je voljna i raditi za financiranje svog studija, u slučaju da joj njeni roditelji ne bi mogli priuštiti.

„Ne. Što se tiče financijske situacije, moja obitelj je dosta stabilna, tako da financijska situacija nikako nije ništa utjecala.“ (Karlo)

„Pa nije mi utjecala. Ne znam. Imam dovoljno sredstava da se odškolujem. To jest ja i moji roditelji(smijeh).“ (Toni)

„Pa nije mi utjecala, ja ono, izvanredno san upisala, fala bogu pa su mi moji mogli to platiti tako da nije, da (...) Da mi je teško financijski, zaposlila bi se, radila bi, sama bi si to omogućila.“ (Tonka)

Sudeći po odgovorima sugovornika, utjecaj osnovne škole na upis studija nije bio izražen. Ističu kako je u osnovnoj školi bilo „dosta zafrkancije“ ali da to nije utjecalo na njihovu odluku. Jedan sugovornik naglašava važnost vršnjačkog utjecaja na upis studija.

„Pa ajmo reći (...) Da je na neki način. Zato jer (...) a, uglavnom, ono, bolji dio mojeg razreda...S boljim dijelom mojeg razreda san bija u dobrim odnosima i oni su tili upisati faks tako da me to vjerovatno isto motiviralo da upišen faks.“ (Luka)

„Bilo mi je u osnovnoj lipo i to sve, ali to što živin na otoku, ća san iša u manju školu i to... nije utjecalo na moju daljnju odluku.... Iako smo se mi tamo puno zajebavali i igrali, više nego učili... Ali evo to me fala bogu ni spriječilo da upišen fakultet.“ (Toni)

„Dobra je vibra bila, dobra je bila atmosfera u školi, učilo se, dosta se zafrkavalo (...) ali opet ponavljam, moja je generacija bila stvarno dobra i eto, tako da...Pa (...) a ovisi, ovisi. Kako do kojeg predmeta, govorin, dosta je bilo lokalnih nastavnika, kod njih je bilo dosta zafrkancije ali (...) U nekim područjima da, u nekima ne.“ (Karlo)

Zanimljivo je to što su dvije sugovornice koje ne studiraju upisale akademiju i tečaj. Obje su radile kako bi si same financirale tu vrstu obrazovanja, te jedna naglašava kako ne bi mogla platiti taj tečaj da je studirala. Kao razloge za upisivanje toga naspram fakulteta navode da traje kraće te da se tamo uči samo ono što je potrebno za tu struku.

„Pa završila san tečaj za videoprodukciju u zagrebu na MPA akademiji, trajalo je oko 9 misedi i naučila san puno novih stvari vezanih za fotografiranje i snimanje i editiranje i tako...Pa mislin, nije to studiranje. I da san studirala ne bi mogla platiti taj tečaj,

ovako san radila i skupila šoldov za to, još traje samo 9 miseci, taman da naučin ono ča triban i vratin se raditi. (...) Vidila malo Zagreba i skužila da je najlipše doma(smijeh) i tako.“ (Josipa)

„Da, zaposlena sam u uredu Parka prirode Telašćica, ali povremeno radin na ulazu u park dok ne dođu sezonski radnici. Zaposlila sam se kako bih mogla platiti akademiju grafičkog dizajna u Zagrebu...Akademiju sam prvenstveno upisala da bi išla linijom manjeg otpora. Cijeli život sam mislila da ću ići na faks, ali kako se približavao kraj mog srednjoškolskog obrazovanja, odlučila sam da ću upisati akademiju jer kraće traje, a i uči se samo ono što je bitno za tu struku/zanimanje.“ (Sara)

Kod većine sugovornika nije bilo dvoumljenja oko odluke o upisu studija, odluke o određenom smjeru su najčešće donesene u srednjoj školi. Postoji utjecaj obitelji i on se očituje u razgovoru roditelja s djecom o važnosti studiranja ili u želji mladih da se nastave baviti nekim obiteljskim poslom. Nadalje, nema utjecaja prijatelja niti financija na odluku mladih.

5.4.Razlozi nestudiranja: prioretiziranje rada

Kao razloge ne upisa studija, sugovornici koji ne studiranju navode da je studiranje pre dugo (3 godine studija ili kraća akademija je prihvatljivo) i da nema smisla. Jedan sugovornik navodi kako je studiranje samo za ljude koji ne znaju što bi nakon srednje škole i da studiranje umrtvljuje studente. Iz odgovora sugovornika se očituje preferiranje rada nasuprot studiranja.

„Nikad me studiranje ni privlačilo, pa tako ni sad... Smatran da je to neko... 3 godine možda ajde, ali smatran da je 5 godina malo too much... Kad bi pošla bi pošla 3 godine, ali mislin da je to malo gubljenje vrimenta. Za ljude ki su ono, ne znaju ča će je ok. Ali za ljude ki imaju neku volju i želju mislin da je to ono samo da te ubije i umrtvi znaš ono.“ (Šime)

„Pa iskreno ja san to znala odma u srednjoj... Iskreno nikad nisan vidila poantu u tome, uvik san tila što prije raditi i imati za sebe. (...) (Josipa)

„Pa, prije san htjela studirati ali sad iskreno ne vidin baš smisla u tome, ali upisati ću akademiju na 6 mjeseci tako da ipak ima neka vrsta visokog obrazovanja kod mene...

Pa nekako mi se to studiranje i sve čini baš dugačkim i iskreno mislim da se uči puno stvari koje nisu baš uopće bitne za tu struku, posao i slično.“ (Sara)

Nastavno na temu preferiranja rada, svi sugovornici koji ne studiraju smatraju da je studiranje gubljenje prilika za zaradu. Iz njihovih odgovora se može zaključiti da im je cilj raditi i zarađivati što prije i da smatraju studiranje preprekom na tom putu.

„A imala san osjećaj da ako upišen faks da neću imati vremena za raditi i da neću imati šoldov, a nekako mi je drago imati šoldov.(smijeh)“ (Josipa)

„Radin u HEPa, otvaran taj fast food sezonski... Meni bi bila viša plaća da iman faks, ali bi ja 5 godin bi u minusu kužiš. Tako da, jedino ti je to, možda bi bila... koliko već more biti veća ali to da 5 godina izgubiš za to... totalno glupo i nepotrebno.“ (Šime)

„Neki smatraju da je to bitno, mi koji ne studiramo više volimo raditi i zarađivati i uživati u životu nego trošiti vrime na to... Pa nije ali evo iskreno rađe bi radila nego studirala. Makar to bili poslovi koje ja ne volin. Ali dok ima novca, sve je dobro.“ (Sara)

Nitko od roditelja sugovornika koji trenutno ne studiraju, nisu završili visokoškolsko obrazovanje. Jedan od njih primjećuje povezanost između toga i činjenice što on ne studira jer se „ugleda na svoju obitelj“, dok ostale sugovornice ne naglašavaju tu povezanost.

„Ne. Iako je to vjerovatno utjecalo na to da i ja ne upišen faks znaš. To je ono što se kaže da sve dolazi iz kuće. Iako me nisu tirali na ništa, opet se u nekon dilu ugledan na svoju obitelj ka i svi. I vidi da je njima i bez faksa dobro.“ (Šime)

„Ne, nisu (...) Ali viruju i znaju da je to dobra stvar i kažen ti ne bi in bilo krivo da san ja pošla studirati. „ (Josipa)

„Tako da nemaju mišljenje o tome kad nisu ni probali.“ (Sara)

Ovi mladi iz Sali smatraju studiranje predugačkim i besmislenim i misle da se na studijima uče stvari koje su nepotrebne za struku. Njima je cilj raditi i zarađivati za sebe odmah nakon srednje škole, tako da vide studiranje kao proces koji ih stavlja 5 godina u minus i odgađa rad. Zanimljivo je za primijetiti kako svi sugovornici koji ne studiraju, imaju roditelje koji također nisu završili studij i jedan sugovornik čak ističe tu međupovezanost.

Slično kao i mladi koji studiraju, većina mladih koji ne studiraju također skoro cijeli život znaju da neće upisati studij i kod njih nije prisutno dvoumljenje. Iznimku čini jedna sugovornica koja se dvoumila, ali joj je ipak prevagnula odluka da ostane na otoku.

„Pa ne znan točno, ali mislin da cili život to znan. Znači cili život san voli više poći negdi nego cili dan biti doma na knjigi. To jednostavno... Ja tu koncentraciju neman(smijeh)...Pa odluka je bila lagna i nisan se ništa dvoumija., niti me ki potica na to., (Šime)

„Ne ne. Odma san, govorin ti, odma u srednjoj san znala da neću upisati.“ (Josipa)

„U četvrtom srednje. Rekla sam da mi triba malo odmora pa da ću razmisliti. Uzela sam pauzu godinu dana tako da...eto.“ (Sara)

Svi sugovornici negiraju utjecaj obitelji. Tvrde da je odluka isključivo njihova, te da bi ih obitelj podržala u bilo kojoj odluci. Iako jedan sugovornik tvrdi da mu obitelj nije utjecala na odluku, svejedno ističe kako bi on završio fakultet, da su ga njegovi roditelji završili.

„Ne, moji nikad nisu bili (...) Uvik je bilo ono čini ča očeš... Logično da bi in bilo draže da san upisala nešto, ali nikad me nisu ni forsirali, ni, niti išta. Uvik je bilo samo moja odluka i...“ (Josipa)

„Nije, sve odluke donosim sama tako da oni me podržavaju u svemu.“ (Sara)

„Ne. Oni su mi uvik govorili da je to jednostavno moja odluka i da ako oću iden el, al ako neću da ne triban.“ (Šime)

„...Da san ima roditelje ki su završili faksove bi sigurno i ja završi...“ (Šime)

Slično kao i mladi koji studiraju, svi sugovornici koji nisu upisali studije negiraju utjecaj prijatelja na odluku o ne upisu studija. Jedna sugovornica ističe kako polovica njezinog društva studira, polovica ne, tako da ne vidi kako bi to utjecalo na njenu odluku.

„Pa kažen ti da san znala već u srednjoj školi, a i prije da ne želin studirati, ni to bilo radi prijatelja. I još pola prijatelja gre, a pola ne gre na faks tako da ne vidin kako bi to moglo na moju odluku utjecati.“ (Josipa)

„Nisu, nisu. Odluka je isključivo moja.“ (Sara)

„Niko ti ni... nikad mi nismo u društvu govorili “Ej moraš poći” ili “Ej ne moraš poći” znaš ono... Probaj, vidi, ako ti ide ide, ako ti ne ide ispiši se i dođi doma i to ti je to. Ali uvijek provati je dobro...Ne, nikako.“ (Šime)

Što se tiče ekonomskog statusa obitelji mladih koji ne studiraju, dvoje sugovornika smatra kako im financiranje studija ne bi predstavljalo problem, dok jedna sugovornica tvrdi kako bi joj bilo teško financirati studij kad bi ga upisala (Iako negira utjecaj toga na odluku jer nikada nije ni mislila upisati studij).

„(pali cigaretu) Uf, a mislin da mi moji ne bi mogli baš priuštiti (...) Ne znan, ja san tila možda poći u Zagreb i to al mislin da mi moji ne bi to mogli priuštiti. Nikad nismo ni razgovarali o tome jer nisan tila upisati ali da je došlo do toga, virujen da bi bilo problema. „(Josipa)

„Financijska situacija nije utjecala na odluku, moja obitelj nije pretjerano bogata, ali za život i obrazovanje se uvijek nađe te nam nikad nije ništa falilo...“ (Sara)

„Pa da, mislin, da san ti upisati faks, svakako mi financiranje ne bi bi problem. Nismo tajkuni ali ono, moji radu, ja san radi sezone tako da bi se imalo za izdvojiti da san ša studirati.“ (Šime)

Većina sugovornika naglašava kako su naučeni na rad „od malih nogu“ i cijeliti taj rad, stoga smatraju da je to vjerojatno utjecalo na njihovu odluku. Njihova posvećenost radu se vidi iz citata jedne sugovornice: *„od malena san naučena na rad tako da mi to nikad ni predstavljalo problem. Ono, radin i to oko kuće ali i u sezoni, sad i izvan sezone“*. U tom kontekstu, ponovno naglašavaju da je studiranje prepreka na putu prema radu i zaradi.

„Pa vjerojatno je. Mislin to se odma u kući, od malih nogu nauči, da se ode vrlo cijeni rad i da nećeš uspiti nigdi u životu ako ne budeš vridan i ne naučiš se na težak rad. Tako da u tom smislu, radnom, na neki način utječu i obitelj i otok na odluke u obrazovanju.“ (Sara)

„Jesam, al su to bile većinom samo sezone... I to kroz cilu srednju školu. Cilu sezonu i svaku sezonu san radi i još uvijek radin od osmog razreda do četvrtog razreda srednje škole...Ne, ne bi.“ (Šime)

„Pa vjerovatno da. Kažen ti, naučena san na rad i to nekako cijenin više nego učenje i studiranje. Smatran da se i više isplati što prije krenuti raditi nego gubiti 5 godin na faksu. I naučila san se da uvik zarađujen za sebe, da iman za sebe i činjenica je da uz faks to ne bi mogla baš jer iman starije prijatelje i vidila san koliko tu (...) treba se posvetiti svemu tome i jednostavno nemaš vrimenta za raditi onda, uvik su mi ti šoldi bili ajmo reći prioritet.“ (Josipa)

Svo troje sugovornika koji nisu upisali studije smatraju kako im je pohađanje osnovne škole u Salima utjecalo na tu odluku. Iz njihovih odgovora se mogu iščitati dva načina utjecaja, direktni i indirektni. Direktni se odnosi na činjenicu što u osnovnoj školi nisu dobivali nikakva poticanja za upis fakulteta, niti ih je netko silio na učenje. Indirektan utjecaj se očituje u tome što neki profesori koji su im predavali u osnovnoj školi nisu predavali predmete iz njihove struke (za koje su završili visokoškolsko obrazovanje), zbog čega su učenici dobili dojam da je studiranje nepotrebno jer ne garantira posao u završenoj struci.

„Tu ima dosta profesora koji su kvalitetni i stvarno nas dobro pripreme za srednju školu, ali ima i profesora koji uopće ne rade u svoj struci pa smo na nekim područjima obrazovanja podosta zakinuti. I onda kad vi vidite tako profesore koji ne rade ono što su na faksu završili, odma se i vi sami zapitate ono "Triba li mi to uopće u životu".“ (Sara)

„Pa moguće da je. Vrlo moguće da je. Tamo te niti te ikad iko sili niti te iko ikad pita, niti je ikoga briga za tebe i za sutra...Njima, profesorima, je samo bitno da odradu posal i kad oni odradu taj posal oni smatraju da je to kraj svega. Znači nije bilo nikakvog poticanja ni nikakve dodatne nastave...“ (Šime)

„Pa moguće sad kad si to tako rekla(smijeh). Moguće, da, nekako ono sve je opuštenije tu u školi i nema tog nekog, hm, forsiranja da sad ti nešto moraš... Mislin logično moraš imati ocjene za prolaz i sve ali nikad ti niko neće ono, što se reče, sestti na glavu radi takvih stvari i tako, da...“ (Josipa)

Od utjecaja na odluku o ne studiranju, sugovornici smatraju kako im obitelj, prijatelji ni financije nisu utjecali na odluku. Njihove odluke nisu naglo donesene, već su znali da neće studirati skoro cijeli život. Ističu utjecaj naučenosti na rad od malih nogu kao faktora koji ih je potaknuo da ne upišu studij. Također, naglašavaju kako im pohađanje osnovne škole u Salima

nije dalo nikakve poticaje da upišu studije, te da nisu vidjeli smisao u studiranju zbog nestručnih profesora.

5.5. Utjecaj života na otoku

Život na otoku je utjecao na odluke o upisu studija na dva glavna načina. Prvo, zbog vezanosti za otok, jedan je sugovornik upisao studij u Zadru, kako bi bio što bliži otoku. Drugo, većina sugovornika koji studiraju, ističu važnost „klošara“, otočana koji nisu završili fakultete koji se bave nisko plaćenim poslovima kao faktora koji su ih potakli da upišu studije. Povezuju njihovu situaciju sa nedostatkom visokog obrazovanja i činjenicom što se cijeli život nisu „makli s otoka“, stoga se trude ići suprotnim smjerom od njih.

„Pa da. Budući da sam dosta vezan za svoj dom, za svoje mjesto na otoku, nekako me više vuklo da ostanem u Zadru, što bliže domu (...) Iako sam planirao možda poći negdje drugdje kao što sam rekao, ali na kraju se ispostavilo da je lipše u Zadru.“
(Karlo)

„Naravno. Kad vidim ove klošare bokte ne želim biti ko i oni... (smijeh) Aj čekaj da se potrudim. Kako ću to reći... Pa ono vidim dosta ljudi koji su se opirali visokom obrazovanju i kad vidim sad trenutno njihove situacije, to dvoje povežem i shvatim da je možda bolje ići suprotnim putem od njih.“ (Luka)

„Aha, pa da kad vidim neke ljude koji su zapeli na otoku, koji nemaju neki, neki (...) ne bi rekla dobar posao nego neki posao s puno prihoda, većina ljudi doli su na nekom minimalcu, na minimalnoj plaći i žive jedva, ono, krpaju kraj s krajem, mislim da je to do otoka, jednostavno se nisu tili maknuti...“ (Tonka)

Sugovornici negiraju izravan utjecaj života na otoku na njihovu odluku o ne upisu studija. Jedan sugovornik smatra da ta odluka nema veze s mjestom odrastanja, već s poticajima koji se dobivaju od obitelji (koje on nije dobivao). S druge strane, jedna sugovornica misli da bi imala drugačije stavove prema visokom obrazovanju da je odrasla u gradu jer ne bi bila u tolikoj mjeri naučena na rad. Što se tiče „klošara“ koje su mladi koji studiraju istaknuli kao

poticaj za odlazak na fakultet, sugovornici koji ne studiraju tvrde kako su svjesni postojanja tih ljudi, ali kako oni nisu utjecali na njihovu odluku. Ne misle kako su u takvoj situaciji radi ne studiranja, već jer se „nisu makli s otoka“ i jer imaju primitivna stajališta.

„Život na otoku također nije utjecao na moju odluku...Aha, pa ja osobno nisan radi nikog odlučivala ocu li na faks ili ne, ali tu na otoku ima dosta ljudi koji nisu ništa postigli sa svojim životun, doslovno se nisu makli s otoka već godinama i malo su primitivni po pitanju nekih stajališta i također ima ljudi koji doslovno ništa ne rade nego su zbijeni u svoja četiri zida pa kad se vide takve dvi situacije ljudi cesto odluci otići s otoka ili na faks ili raditi negdi samo da ne bi zapeli u tom mentalitetu.“(Sara)

„Pa ja mislin da ta odluka nema veze sa tin di si živi, nego... Hm da nema veze, nije nego da san živi negdi di su me ljudi poticali možda i bi... Ali nema to veze ono, di si živi...Po meni sve ovisi o tim roditeljima. Oni su ključni. Znači ako oni tebe pritišću na nešto, to će tako i biti. Na primjer ako te otac pritišće da greš na masline celi život, ti ćeš hoditi na masline celi život. Isto tako i za rad u turizmu, iznajmljivanje, restorani i kafići. Ti ćeš znači ići na masline stalno ili raditi doli u turizmu i nikad se nećeš maknuti.“ (Šime)

„Pa vjerovatno da jer bi vjerovatno išla onda i u normalnu, mislin normalnu(smijeh) osnovnu školu i vjerovatno bi imala drugačiji stav, a ovako, kad si cili život tu i kad te jednostavno okolina i i roditelji te odma nauču na rad sa 14-15 godin, mislin da ljudi nađu amo reći komfort u tome i onda je teško izaći iz toga.“ (Josipa)

Sumješteni sugovornika koji se nisu nastavili obrazovati nakon srednje škole i koji rade niskoplaćene poslove djeluju kao poticajni čimbenik za odlazak s otoka. Viđanjem njih po Salima, mladi se odlučuju na odlazak s otoka kako ne bi postali poput tih „klošara“. Sugovornici koji ne studiraju ne vide utjecaj života na otoku na nestudiranje, smatraju da najveći utjecaj imaju nedostatak poticaja od okoline i naučenost na rad. Oni potvrđuju postojanje prije spomenutih „klošara“ ali smatraju da oni nisu nikako utjecali na njihovu odluku.

Sugovornici koji žive u drugim mjestima tijekom studija i jedan sugovornik koji radi izvan Sali tvrde kako će se sigurno vratiti živjeti u Sali u jednom trenutku, većinski u mirovini.

Napominju kako bi htjeli živjeti u nekom gradu nakon završetka studija, ali da će se sigurno vratiti.

„Pa sad u 10. mjesecu iden u Zagreb na akademiju pa ću viditi di će me život odvesti. Svakako se planiran vratiti na otok, ali kad će to biti ne znan ni sama. Ne mogu ja baš dugo bez svog mista. Volin putovati dosta, ali Sali su Sali.“ (Sara)

„Pa svakako mislim da ću živiti u nekom gradu nakon faksa, čak u drugoj državi na neko vrime ali naravno povremeno ću se vraćati na otok. Dok mirovinu planiram definitivno provesti u Salima i cili život prebaciti na otok.“ (Tonka)

„A čuješ... Svakako kad završin faks mi ne bi smetalo u nekom većen gradu živiti... A kasnije... Pa kasnije kad ostarin bi se hti vrniti na Sale. Mislin... u bilo kojenu gradu naravno da iman puno više poslovnih prilika nego doli. A posli kad zaradin ili kad pođen u mirovinu, sigurno ću poći doli živiti.“ (Toni)

„Ali evo, za 20 godina sigurno bi planira doli živiti, možda i prije.“ (Šime)

6. Zaključak

Mladi su relativno zadovoljni životom na otoku, posebno ističu zajedništvo i međupovezanost svih mještana, sigurnost života na otoku te ljepotu prirode. Važnost međupovezanosti mještana i ljepote krajolika se može povezati sa konceptom „strukture osjećaja“ kojim Donnely i Gamsu (2019) objašnjavaju da regionalne veze, način života, naglasak, poznavanje pejzaža i krajolika svi utječu na odluku studenta o ostanku ili odlasku iz svog rodnog mjesta. Negativni aspekti života na otoku uključuju nedovoljnu zdravstvenu skrb, nedovoljan broj brodskih linija do Zadra i nedostatak ljudi i otvorenih kafića zimi. Njihovo slobodno vrijeme je ispunjeno druženjem s prijateljima i igranjem sportova. Iste prednosti i nedostatke navode mladi s Ugljana u istraživanju Papić (2021).

Razlozi upisa studija mladih otočana uključuju osamostaljenje, dobivanje novih iskustava, bolje poslovne prilike i odgodu započinjanja rada. Iz odgovora sugovornika koji studiraju se očituje prisutnost institucionaliziranog kulturnog kapitala u obliku završenog visokoškolskog obrazovanja roditelja. Osim toga što su im roditelji završili studije, oni su ih također poticali na upisivanje studija što je kasnije utjecalo na njihovu krajnju odluku o upisu studija. Financiranje studija nikome ne predstavlja problem dakle, nema nedostatka ekonomskog kapitala. Za razliku od obitelji, prijatelji nisu utjecali na odluku o upisu studija. Iako ističu kako je osnovna škola bila puna zafrkancije, negiraju utjecaj toga na odluku.

S druge strane, kao razloge nestudiranja mladi navode to da studiranje traje pre dugo, da nema smisla, umrtvljuje studente i stavlja ih 5 godina u minus. Naročito je prisutno preferiranje rada naspram studiranja. Kod njih se također vidi utjecaj kulturnog kapitala roditelja s obzirom na činjenicu da nitko od roditelja mladih koji nestudiraju nisu završili visokoškolsko obrazovanje te radi toga nemaju mišljenje o studiranju, niti potiču svoju djecu na studiranje (iako samo jedan sugovornik sam vidi taj utjecaj). Nema utjecaja prijatelja ni financija na odluku o nestudiranju. Ističe se utjecaj osnovne škole koju sugovornici opisuju kao nepoticaјnu. To je u skladu s nalazima Buzov, Kokić i Burz (2021) koji tvrde da školsko ozračje utječe na obrazovne i poslovne aspiracije učenika.

Utjecaj života na otoku na odluku o upisu studija se očituje u obliku studiranja u Zadru kako bi ostali što bliže otoku (u skladu sa istraživanjem Webb i sur. (2021) u kojem su pokazali da mladi često biraju mjesto studiranja koje je fizički bliže rodnom mjestu) i lokalnim „klošarima“ koji su služili kao poticaj za odlazak s otoka. Oni su sugovornicima služili kao

primjer života kakvog bi imali kad bi ostali cijeli život na otoku. S druge strane, sugovornici koji ne studiraju smatraju kako ostanak na otoku nema veze sa načinom života kojeg takvi ljudi vode, već da je takav tip ljudi prisutan svugdje.

Skoro svi sugovornici koji ili studiraju ili trenutno žive van otoka se planiraju u jednom trenutku vratiti živjeti na otok (pretežito u mirovini). To se također može povezati sa konceptom „strukture osjećaja“ jer kod sugovornika prevladava izrazita vezanost za rodno mjesto i želja za povratkom.

Ovo istraživanje najviše poveznica ima sa istraživanjem od Klepač (2016) koja je svojim istraživanjem pokazala da učenici s ruralnih područja (na kopnu) imaju manje tendencije ka visokom obrazovanju od učenika s urbanih područja. Smatram da se to može reći i za mlade s Dugog Otoka zbog nepoticajne osnovne škole i naučenosti na rad od malih nogu zbog kojeg preferiraju rad nasuprot obrazovanja. Zanimljiv je podatak iz ovog istraživanja da „klošari“ služe kao poticaj za odlazak na visoko obrazovanje, što se ne spominje u istraživanju od Klepač (2016). Ona također piše ko „...u najvećoj mjeri procjenjuju da ih roditelji ohrabruju na nastavak školovanja...Kada se učenike pitalo koje su osobe utjecale na njihovu odluku o namjeri studiranja, pokazalo se da učenici nisu skloni pripisivati značajan utjecaj drugim osobama (206: 140). Ovaj nalaz proizlazi i iz ovog istraživanja jer se iz odgovora sugovornika koji studiraju očituje veliki utjecaj obitelji na odluku o upisu studija, naspram skoro nikakvog utjecaja prijatelja. Nadalje, Klepač (2016) piše da je emocionalna vezanost za zajednicu odrastanja i želja za ostankom snažnije izražena kod učenika odraslih u ruralnim naseljima, što je također potvrđeno u ovom istraživanju jer su svi sugovornici izrazili jaku želju za povratkom u Sali.

Razlozi upisa studija mladih u Salima povezani sa životom na otoku su veliki poticaji obitelji i poticaji u obliku „klošara“ čiji način života sugovornici pripisuju nedostatku visokog obrazovanja i ostanku na otoku. S druge strane, dva razloga neupisa studija mladih u Salima povezana sa životom na otoku su „naučenost na rad“ od malih nogu koja je utjecala na sadašnje preferiranje rada nasuprot obrazovanja i nepoticajno ozračje u osnovnoj školi na otoku. Iz toga se može zaključiti da život na otoku doprinosi obrazovnim odlukama mladih, posebno odlukama o neodlasku na studij.

7. Popis literature

- Babić, Dragutin (2003). „Slobodno vrijeme mladih stanovnika otočnih lokalnih zajednica – primjer zadarskih otoka (Iž, Dugi otok, Ugljan)“, *Migracijske i etničke teme*, 19 (4): 391 – 411
- Babić, Dragutin i Lajić, Ivan (2004). „Obrazovne, radne i profesionalne težnje mladih otočana – primjer zadarskih otoka (Iž, Dugi otok, Ugljan)“, *Migracijske i etničke teme*, 20 (2-3): 259 – 82
- Beverin, Ante i Armanini, Jerolim (2009). *Libar o Dugom Otoku*. Zadar: Matica Hrvatska
- Blanden, Doepke i Stuhler (2022). „Education inequality“, *Handbook of the Economics of Education*, 6 (1849): 405 – 497
- Bognar, Ladislav (1999). „Kvalitativni pristup istraživanju odgojno-obrazovnog procesa“, u: Martin Kramar i Matjaž Duh (ur.). *Didaktični in metodični vidiki nadaljnega razvoja izobraževanja*. Maribor : Pedagoški fakultet u Mariboru, str. 84-91
- Braun, Virginia i Clarke, Victoria (2012). „Thematic analysis“. u: Cooper, Harris (ur.). *APA Handbook of Research Methods in Psychology*. Washington, D.C.: American Psychological Association, 57 - 71
- Bourdieu, Pierre (1987). „Forms of capital“, u: Richardson, John (ur.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood press, 241 - 258
- Buzov, Kokić i Kurz (2020). „Occupational and educational expectations of rural youth in Croatia“, *Revija za elementarno izobraževanje*, 14 (2): 171 – 190
- Cifrić, Ivan (1977). „Mladi i obrazovanje“, *Revija za sociologiju*, 7 (1-4): 109 – 119
- Čagalj, Marin, Ivanković, Marko, Dulčić, Željko, Grgić, Ivo, Paštar, Mate (2021). „Tipologija ruralnog prostora Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na Splitsko-dalmatinsku županiju“, *Agroeconomia Croatica*, 11 (1): 93-103
- Čuka, Anica (2006). „Utjecaj litoralizacije na demogeografski razvoj Dugog Otoka“, *Geoadria*, 11 (1): 63- 92
- Duda, Dean (2001). „Nadziranje značenja: Što je kultura u kulturalnim studijima“, *Časopis za književnost i kulturu, i društvena pitanja*, 64 (10): 235 - 253
- Duplančić Leder, Tea, Ujević, Tin i Čala, Mendi (2004). „Coastline lengths and areas of islands in the Croatian part of the Adriatic sea determined from the topographic maps at the scale of 1 : 25 000“, *Geoadria*, 9 (1): 5 -32

- Ilišin, Vlasta (2007). „Slobodno vrijeme i interesi mladih”, u: Ilišin, Vlasta i Radin, Furio (ur.). *Slobodno vrijeme i interesi mladih*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 179 – 199
- Ilišin, Vlasta i Radin, Furio (2007). „Mladi: problem ili resurs“, *Sociologija i prostor*, 180 (2): 203–208
- Klepač, Olgica (2016). „Namjera studiranja učenika različitog rezidencijalnog podrijetla – kapitali i simbolička vrijednost obitelji i zajednica odrastanja *“, *Sociologija i prostor*, 205 (2): 127-147
- Magaš. Kata (2018). “Hrvatski otoci u odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske”, *Magistra Iadertina*, 13 (1): 181 - 206
- Matthews, Sean (1997). „The Structure of Feeling of Raymond Williams”, *Journal of Language and Culture*, (9): 117 – 133
- Papić, Ana (2022). “Obrazovna iskustva i aspiracije mladih na otoku – primjer otoka Ugljana”, *Socijalna ekologija*, 31 (2): 171 – 197
- Vučković Juroš, Tanja (2022). “I Have Always thought that, If I Am Poor, I’m Also Supposed to Study Poorly”: Habitus, Emotions, and The Educational Trajectories of Disadvantaged Youth”, *Communist and Post-Communist Studies*, 55 (2): 62–83.
- Webb, Usan Christine, Knight, Elisabeth, Black Roselyn i Roy, Rashmi (2021). “Exploring Students’ Feelings of Place” *Australian and International Journal of Rural Education*, 31 (3): 43 – 60

8. Prilozi

8.1. Tematska analiza

TEMATSKI KODOVI	DESKRIPTIVNI KODOVI
Prednosti i nedostaci života na otoku	<ul style="list-style-type: none">• Lijep• Opušten• Zimi pust• Ljudi se međusobno poznaju i međusobno si pomažu• Fali brodskih i autobusnih linija• Fali zdravstvene skrbi vikendom• Fali mjesta za rekreaciju• Zimi fali otvorenih kafića
Načini provođenja slobodnog vremena na otoku	<ul style="list-style-type: none">• Druženje s prijateljima• Branje šparoga• Rekreativno igranje sportova• Šetnje u prirodi• Rad u polju• Rad „oko kuće“• izlasci
Razlozi studiranja	<ul style="list-style-type: none">• Ostvarivanje karijere• Nova iskustva• Osamostaljenje• Visoka plaća radi diplome
Odluka o studiranju	<ul style="list-style-type: none">• Odluka donesena u zadnji tren• Nema utjecaja financija

	<ul style="list-style-type: none"> • Roditelji poticali na studiranje • Roditelji završili fakultete • Nema utjecaja prijatelja • Otočani bez završenog visokog obrazovanja kao poticaj za odlazak na fakultet
Razlozi nestudiranja	<ul style="list-style-type: none"> • Studiranje nema smisla • Studiranje predugo traje • Roditelji bez završenog fakulteta • Rad se cijeni više od školovanja • Studiranje kao zastoj u zarađivanju novca
Odluka o nestudiranju	<ul style="list-style-type: none"> • Dvoumljenje • Odluka donesena u zadnji tren u srednjoj školi • Nema utjecaja financija • Nema utjecaja obitelji • Roditelji bez mišljenja o studiju • Nema utjecaja prijatelja • Utjecaj rada na sezonama • Osnovna škola nije poticala na studiranje
Razno	<ul style="list-style-type: none"> • Vraćanje na otok u mirovini • Upisivanje akademije nasuprot fakulteta

8.2. Izjava o suglasnosti

Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju u sklopu pisanja završnog rada u akademskoj godini 2022/.2023.

Ime sugovornika/ce: _____

Istraživač/ica: _____

1. Pristajem sudjelovati u istraživanju. Obaviješten/a sam o pojedinostima istraživanja i o njima posjedujem odgovarajuće pisane informacije.
2. Ovlašćujem istraživača/icu da koristi podatke dobivene putem intervjua.
3. Potvrđujem da:
 - a) Razumijem da je moje sudjelovanje dobrovoljno i da se mogu povući u bilo koje vrijeme bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica.
 - b) Podaci intervjua bit će korišteni isključivo u svrhu ovog istraživanja.
 - c) Povjerljivost podataka zajamčena mi je prema etičkim pravilima znanstvenog rada.
 - d) Obaviješten/a sam da će intervju biti sniman i transkribiran.
 - e) Razumijem da nijedan dio razgovora koji će biti korišten za publikacije neće sadržavati podatke koji bi mogli ukazivati na moj identitet.
 - f) Razumijem da će podaci iz razgovora (transkripti i audio snimke) biti sigurno pohranjeni na primjeren način.

Potpis _____ Potpis: _____

(Sugovornik/ca) (Istraživač/ica)

Mjesto i datum: _____